

Lukas kapitel 18. Övers och komm: Bo Giertz

Evangelium enligt Lukas Kapitel 18 Den onde domaren (Luk 18:1–8)

Översättning

Han kom med en liknelse för att visa dem att de alltid skulle bedja utan att tröttna. Han sade: I en stad fanns det en domare som inte fruktade Gud och inte hade försyn för någon människa. I samma stad fanns det en änka som ideligen kom till honom och sade: Låt mig få ut min rätt av min motpart. Längre ville han inte, men så sade han till sig själv: Låt vara att jag inte fruktar Gud och inte tar hänsyn till någon människa, men eftersom den här änkan är så besvärlig mot mig, skall jag ändå ge henne så att hon inte en vacker dag kommer och slår mig rakt i ansiktet.

Och Herren sade: Hör nu vad den onde domaren säger! Skulle då inte Gud skaffa rätt åt sina utvalda, som ropar till honom dag och natt? Väntar han med att hjälpa dem? Jag säger er: Han kommer att skaffa dem rätt, och det med hast. Men skall Människosonen finna tro på jorden när han kommer?

Kommentar

Vi närmar oss slutet av ”reseberättelsen” hos Lukas. Det återstår bara två avsnitt. Båda utgörs av liknelser som Lukas är ensam om. Den första handlar om en korrumberättad och ohederlig domare, som inte frågar efter vad som är rätt, men som ändå till slut ger efter för en envis änka och låter henne få sin rätt. Det är en av de många liknelser som tar en bild ur ofromma och omoraliska människors liv och låter det illustrera något som finns i Guds rike. Vårt ord ”liknelse” är inte särskilt lyckat när det gäller sådana berättelser. Det förleder människor att tro att det skall finnas en faktiskt likhet mellan personerna i liknelsen och en kristen – eller i vissa fall Gud själv. Och eftersom människor så ofta föreställer sig att moralen måste vara det väsentliga i religionen, så söker de denna likhet först och främst på det moraliska området. Sen frågar de indignerat: Skall man verkligen bära sig åt på det viset? Som den ohederlige förvaltaren? Eller den där mannen som lurade till sig en åker där han visste att det låg en skatt? Är Gud verkligen sån som den där domaren, så att han hör en bön bara om man tjuvar och tröttar ut honom?

Hur totalt man då missuppfattar sådana berättelser, det visar oss Lukas här. Redan från början säger han vad som i det här fallet var avsikten: att mana lärjungarna till uthållighet i bönen. Han återger Jesu egen utläggning: Om nu redan en dålig domare kan höra på en fattig änka, som inte slutar att bedja, hur mycket mer måste inte då den gode Guden höra på sina egna barn! Meningen är alltså att de skall veta, att han kommer att skaffa dem rätt. Och rätten gäller inte deras privata angelägenheter utan deras tro på Gud och hans rike. Orden ”Väntar han med att hjälpa dem?” återger en sats, där både texten och betydelsen är osäkra. Enligt en annan läsart skulle man kunna översätta ”… även om han tycks dröja med att hjälpa dem”. När det heter att Gud skall hjälpa sina utvalda ”med hast”, syftar det nog närmast på att han plötsligt och oväntat griper in och låter Riket komma. Det förklarar den efterföljande, vemodiga frågan: Men skall Människosonen finna tro på jorden, när han kommer? Här skyntar det framtidsperspektiv som är genomgående i Nya Testamentet. Evangelium skall predikas för alla folk. Av de flesta blir det förkastat. De som tror blir till slut en liten förföljd minoritet. Då låter Gud slutet komma.

Löftet om hjälp och maningen till uthållighet gäller naturligtvis inte bara i den yttersta prövningen. Jesus har nyss sagt lärjungarna, att det kommer en tid, då de gärna skulle se ”en av Människosonens dagar”. Men de skall inte få se den (17:22). Ändå skall de bedja och vara vissa att Gud hör deras böner, fast han uppfyller dem på ett sätt som de inte tänkt sig.

Fariséen och publiken (Luk 18:9–14)

Översättning

Några var självsäkra och litade på att de var rättfärdiga medan de såg ner på andra. Till dem talade han i en liknelse män gick upp till templet för att bedja. Den ene var farise, den andra publiken. Fariséen ställde sig upp och bad så för sig själv: Jag tackar dig Gud, för att jag inte är som andra, rånare, bedragare, äktenskapsbrytare, och inte som den där publiken. Jag fastar två gånger i veckan. Jag ger tionde av allt jag förtjänar. Men publiken stod långt nere och ville inte ens lyfta sina ögon mot himmelen, utan slog sig för sitt bröst och sade: O Gud, förbarma dig och förlåt mig syndare. Jag säger er: den mannen gick hem rättfärdiggjord, men inte den andre. Var och en som upphöjer sig, han skall bli förödmjukad, men den som ödmjukar sig, han blir upphöjd. Kommentar

Denna liknelse är till skillnad från den föregående en ”exempelberättelse”, som omedelbart visar hur man skall eller inte skall leva. Även den är försedd med en förklarande inledning. Den riktar sig till dem som lutar på sin moraliska livsföring och konstaterar att de faktiskt lever riktigare än många andra. Den riktar sig alltså inte mot hyckleriet utan mot den moralism, som är så självklar för många människor. De tror att de har det rätt ställt med Gud därför att de lever hederligt och rättskaffens & kanske t o m håller litet extra strängt på vissa goda seder. Fariséen fastade två gånger i veckan. Det var inte påbudet i lagen, men det var god och from sed (en sed som man följde i kyrkan, fast man fastade på andra dagar än judarna). Fariséen var vidare skrupulöst noga med att göra rätt för sig när det gäller tionden, alltså skatten till templet. Felet var att han ansåg att han nu gjort sitt och att han kunde dra ett tjockt streck mellan sig och alla dem som inte fullgjorde vad moralen krävde.

Mot honom ställer nu Jesus en skuldmedveten publiken. Han vågar bara be om ett: att Gud i nåd skall ”låta sig

försonas””, som det ordagrant heter, alltså förbarma sig och förlåta honom. Och Jesus förklarar att den mannen gick hem ”rättfärdiggjord”. Lukas använder här ett ord som är vanligt hos Paulus. I evangelierna betyder det oftast att ”ge någon rätt”, men här har det samma betydelse som hos Paulus: Gud förklarar någon rättfärdig. Vi ser här, hur Paulus har förstått Jesus. Många litar på att de är rättfärdiga på grund av sina moraliska gärningar. Det är självbedrägeri och fört Jesu undervisning gick ut på att visa sådana människor att de med all sin moral ändå stod med skuld inför Gud. Bara den som ödmjucar sig och erkänner den skulden, kan bli fri från den.

Därmed har vi nått slutet av det som exegeterna kallar ”reseberättelsen”. Som vi sett är det namnet illa valt. Lukas har inte något intresse av att skildra Jesu vandring till Jerusalem. Hans önskan har varit att återge ord och händelser ur Jesu liv, som inte fanns hos Markus och som han inte tidigare har kunnat foga in. Här har han funnit en lämplig plats att återge dem utan att behöva bryta sönder händelseförloppet hos Markus. Nu är han färdig med detta stora tillägg och återgår till a händelsernas gång, så som Markus skildrar dem.

Jesus och barnen (Luk 18:15–17)

Översättning

Folk kom också med spädbarn, som de bar fram till Jesus för att han skulle röra vid dem. När lärjungarna såg det, ville de köra bort dem. Men Jesus kallade dem till sig och sade: Låt barnen komma till mig och hindra dem inte! Det är sådana som Guds rike är till för. Sannerligen, jag säger er: Den som inte tar emot Guds rike som ett barn, han kommer aldrig in där.

Kommentar

Lukas talar om ”spädbarn”, babies. De måste bäras fram till Jesus. De kunde inte förstå vad som skedde. Det är begripligt att lärjungarna ville hindra dem. Men Jesus säger, att Riket är till just för sådana. Även de vuxna måste bli som barn för att kunna komma in där. För att förstå de orden måste man veta, att ett barn i antiken inte hade några rättigheter och inte tillmätt något värde. Att ”bli som barn” betyder att avstå från alla anspråk, att inte ha någonting eget att komma med. Det är detta som är likheten mellan barnen och publiken i templet. Guds rike får man som en gåva. Man kan aldrig förtjäna det. Inte heller tron är en merit eller egenskap som gör att man förtjänar Guds gåva. Den är tiggarens utsträckta hand, som inte förtjänar gåvan men tar emot den. Och att barnen kan ta emot den oförtjänta gåvan, det lär oss Jesus här.

På tröskeln till Guds rike – utan att komma in (Luk 18:18–27)

Översättning

Det kom en förnäm man och frågade honom: Gode Mästare, vad skall jag göra för att få evigt liv? Jesus svarade honom: Varför kallar du mig god? Ingen är god utom Gud allena. Buden känner du: Du skall icke begå äktenskapsbrott, Du skall icke dräpa, Du skall icke stjäla, Du skall icke bära falskt vittnesbörd, Hedra din fader och din moder. Då sade han: Allt det har jag hållit ända sen min ungdom. När Jesus hörde det, sade han: Ett fattas dig ännu. Sälj allt vad du har och dela ut åt de fattiga. Då skall du få en skatt i himmelen. Kom sen och följ mig. Men när mannen hörde detta blev han djupt olycklig. Han var nämligen mycket rik. Jesus märkte det och sade: Hur svårt är det inte för dem som har pengar att komma in i Guds rike! Det är lättare för en kamel att gå genom ett nålsöga, än för en rik att komma in i Guds rike. Då sade de som hörde på: Vem kan då bli frälst? Han svarade: Vad som är omöjligt för människor är möjligt för Gud.

Kommentar

Lukas presenterar ”den rike ynglingen” som en förnäm man, en av de styrande i samhället. Det ord han använder kan beteckna en medlem av Stora Rådet. Det hindrar inte att det kan ha varit fråga om en ung man, som Matteus säger. Det ord hos Matteus som brukar översättas ”yngling” kan beteckna en man upp emot fyrtioårsåldern.

”Gode Mästare” säger han till Jesus. En rabbin brukade inte tilltalas på det sättet. Det passade sig inte. Gud allena var ju god. Jesus rättar också mannen. Sedan svarar han på hans fråga genom att som vanligt hänvisa till Skriften. ”Buden känner du.” Mannen ger det överraskande svaret, att allt detta har han hållit. Han menade det säkert ärligt. Räkade man bara med de yttre gärningarna var han oförvitlig. Också Paulus kunde säga att han hade varit det (Fil 3:6). Men denne man hade inte blivit nöjd med sig själv. Han var inte lik fariseén i templet. Han anade att Gud väntade något mera av honom. Och han tycks ha anat, att just Jesus kunde säga vad det var. Kanske var det detta han ville ge uttryck åt, när han kallade honom god.

Jesus lät honom veta vad som fattades. Gud hade verkligen något i beredskap åt honom. Nu kom kallelsen till det. Men den uppgiften krävde att han lämnade allt annat. Han måste skilja sig från sina rikedomar och ge dem åt de fattiga. Då skulle han verkligen bli rik. ”En skatt i himmelen” är gåvan som man får när man kommer in i Riket. Dit kommer man inte så länge man vill bestämma över sig och sitt. Vad denne man behövde var tydligen ett radikalt brott med allt som band honom. Men det visade sig att han var så hårt bunden, att han inte kunde bryta sig loss.

Det ger Jesus anledning att tala om hur svårt det kan vara för den som är rik att komma in i Riket. Bilden av kamelen och nålsögat skall tas efter bokstaven. Man har försökt förklara nålsögat som en trång port i Jerusalems stadsmur. Det vittnar om en moralistisk omtolkning av kristendomen. För moralisten är det självklart att det måste finnas krav och att kraven måste gå att uppfylla, även om det kan kosta på. Men Jesus visar oss, att det verkligen är omöjligt att uppfylla Guds lag. Det gäller inte bara rika människor. Åhörarna som står där och lyssnar förstår att det gäller dem alla och frågar förskräckt: Vem kan då bli frälst? Och konstaterar att det är något som är omöjligt för människor. Bara Gud kan göra det möjligt. Han säger inte hur. Men det antyds av

hela situationen. Han är på väg upp till Jerusalem. Där skall det ske.
Översättning

En ny släkt (Luk 18:28–30)

Då sade Petrus: Men vi? Vi har ju lämnat det som var vårt och följt dig? Han sade till dem: Sannerligen, jag säger er: Det finns ingen som lämnat hem eller hustru, bröder eller föräldrar eller barn för Guds rikes skull, som inte skall få mångfaldigt igen här i tiden och evigt liv i den tidsålder som kommer.

Kommentar

Hos alla tre synoptikerna följer Petrus fråga omedelbart på berättelsen om den rike ynglingen. Lukas har den kortaste och mest summariska versionen. Hos Matteus ligger huvudvikten på det som sker ”när världen födas på nytt och Människosonen sätter sig på sin härlighets tron”. Hos Markus påminns vi om att lönen här på jorden ges ”mitt under förföljelser”. Hos Lukas nämns bara brytningen med de närmaste. Har man fått lämna dem för Guds rikes skull, så får man mångfaldigt igen, redan här på jorden. Man kommer in i en ny släkt. Man anar att detta var något av Lukas egen erfarenhet. Enligt urkristen tradition hade han ingen familj. Att han upplevt välsignelsen av en frivillig fattigdom för Guds rikes skull märker man tydligt. Ingen av de andra evangelisterna talar så mycket om den saken som han.

På väg mot lidandet (Luk 18:31–34)

Översättning

Han tog till sig de tolv och sade till dem: Se, vi går nu upp till Jerusalem, och allt skall gå i fullbordan som blivit skrivet genom profeterna om Människosonen. Han skall bli utlämnad åt hedningarna. Han skall bli hånad och misshandlad. De kommer att spotta på honom och gissla honom och döda honom. Och på tredje dagen skall han uppstå igen. Men av detta fattade de ingenting. Hela saken var en gåta för dem, och de förstod inte vad han sagt.

Pilgrimståget närmar sig nu Jeriko. Nästa dag skall man vara i Jerusalem. Jesus tar de tolv avsides och talar för tredje gången om lidandet som väntar honom. Denna gången säger Jesus något nytt: hans eget folk skall utlämna honom åt hedningarna och de skall håna, misshandla och döda honom. Allt skulle ”gå i fullbordan”. I det ord som Lukas använder ligger tanken på en Guds plan, något som måste ske. Jesus visste det. Men för de tolv var det ett mysterium, något totalt obegripligt. Det var ”fördolt för dem” som det grekiska uttrycket betyder. Guds mening var höljid av ett täckelse och de förstod inte vad Jesus talade om.

Messias möter en blind (Luk 18:35–43)

Översättning

När han närmade sig Jeriko satt det vid vägkanten en blind och tiggde. När denne hörde att ett stort följe drog förbi, frågade han vad som stod på. Man svarade honom att det var Jesus från Nasaret som gick vägen fram. Då ropade han: Jesus, Davids son, förbarma dig över mig. De som gick i spetsen gav honom ovet och bad honom hålla tyst. Men han ropade bara desto högre: Davids son, förbarma dig över mig. Då stannade Jesus och lät dem leda fram mannen. När han kom fram, frågade han honom: Vad vill du att jag skall göra för dig? Han svarade: Herre, gör så att jag kan se. Då sade Jesus till honom: Öppna dina ögon och se! Din tro har hjälpt dig. Och i samma stund kunde han se och följde efter Jesus och prisade Gud. Och allt folket som såg det stämde upp Guds lov.

Kommentar

Enligt Matteus och Markus inträffade denna händelse när Jesus gick ut ur Jeriko. Lukas säger att man närmade sig staden. I den formen har han tydligen fått lära sig denna berättelse. Det finns många exempel på sådana små variationer i den apostoliska traditionen, som var stommen i all urkristen undervisning. Man tycks ha tagit dem med ro, viss om att det fanns en eller annan förklaring. Vad Jeriko beträffar vet vi att det väster om den gamla staden fanns en ny, som vuxit upp på Herodes den stores tid. Lukas har knappast bekymrat sig om var den blinde tiggaren satt eller var Sackeus hade sitt hus.

Huvudsaken i denna berättelse är att tiggaren kallar Jesus för Davids son och att han får göra det. Davids son var ett namn på Messias. Tidigare hade Jesus inte låtit någon säga att han var Messias. Lärjungarna visste vem han var, men han hade förbjudit dem att berätta det för någon (9:21). Nu ropar den blinde högt det farliga ordet och fortsätter, fast försiktigt folk i följet gav honom ovet och befäller honom att hålla tyst. Men Jesus kallar honom till sig och visar, att han gör just sådant som Messias skulle göra. Han är på väg upp till Jerusalem. Folket och dess ledare skall ställas inför Guds sista och avgörande kallelse, och de skall veta vem de har att göra med.

Copyrightregler:

Bo Giertz är upphovsman till såväl översättning som kommentar, Nedladdning och utskrift av såväl översättning som kommentar får endast ske för personligt bruk, All övrig användning av såväl översättning som kommentar måste godkännas av rättsinnehavarna samt Stiftelsen bibelskolan.com åtar sig att förmedla eventuella förfrågningar om vidare användning av översättning och/eller kommentar till rättsinnehavarna.

REGISTER:Nya Testamentet Lukas evangelium